

این ترجمه خاضعانه به الف. الف. تقدیم می‌شود

پ. موحد

سوئیفت، آدام، ۱۹۶۱ - م Swift, Adam

فلسفه سیاسی: راهنمایی مقدماتی برای دانشجویان و سیاستمداران / آدام سوئیفت؛ ترجمه پویا موحد. - تهران: ققنوس، ۱۳۸۵.

ISBN 964-311-657-3

۲۸۰ ص.

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

عنوان اصلی: *Political philosophy: a beginner's guide for Students and politicians, 2001*

نمایه.

۱. علوم سیاسی - فلسفه. ۲. عدالت اجتماعی. ۳. آزادی. ۴. برابری. ۵. اجتماع. الف. موحد، پویا، ۱۳۵۸ - ؛ مترجم، پ. عنوان، ج. عنوان: راهنمایی مقدماتی برای دانشجویان و سیاستمداران.

ف۸۸ص/۷۱ JA ۳۴۰/۰۱

۱۳۸۵

۱۸۵-۰۵-۸۵م

کتابخانه ملی ایران

فلسفهٔ سیاسی

راهنمایی مقدماتی برای دانشجویان و سیاستمداران

آدام سويفت

ترجمهٔ پویا موحد

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Political Philosophy

A Beginners' Guide for Students and Politicians

Adam Swift

First Edition

Copyright © Adam Swift 2001

This edition is published by arrangement
with Polity Press Ltd., Cambridge

© حق نشر فارسی این کتاب را انتشارات پولیتی پرس
به انتشارات ققنوس واگذار کرده است.
تمام حقوق محفوظ است.

انتشارات ققنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری

شماره ۲۱۵، تلفن ۴۰ ۸۶ ۴۰ ۶۶

آدام سوئیفت

فلسفه سیاسی

ترجمه پویا موحد

چاپ اول

۱۶۵۰ نسخه

اسفند ماه ۱۳۸۵

چاپ شمشاد

شابک: ۶ - ۶۵۷ - ۳۱۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 311 - 657 - 6

info@qoqnoos.ir

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۵	مقدمه
۲۶	برای مطالعهٔ بیشتر تر.....
۲۹	۱. عدالت اجتماعی
۳۱	مفهوم در مقابل برداشت: مورد عدالت
۴۳	هایک علیه عدالت اجتماعی
۴۶	راولز: عدالت به عنوان انصاف
۵۹	نازیک: عدالت به عنوان استحقاق
۷۲	تفکر عامه: عدالت به عنوان شایستگی
۸۵	نتیجه
۸۶	برای مطالعهٔ بیشتر تر.....
۸۹	۲. آزادی
۹۱	دو مفهوم آزادی؟
۹۴	سه تمایز میان برداشت‌هایی که از آزادی صورت می‌گیرد
۹۴	۱. آزادی عملی در برابر آزادی ضوری
	۲. آزادی به عنوان خودمختاری در برابر آزادی به عنوان انجام دادن
۱۰۰	خواسته‌های خویشان.....

۳. آزادی به عنوان مشارکت سیاسی در برابر آزادی‌ای که نقطه آغازش پایان سیاست است ۱۰۷
- آزادی، مالکیت خصوصی، بازار و بازتوزیع ۱۱۲
- مقاومت در برابر خطر تمامیت خواهی ۱۲۵
- نتیجه ۱۴۰
- برای مطالعه بیشتر تر ۱۴۱
۳. برابری ۱۴۵
- فلات برابری طلبانه ۱۴۸
- برابری فرصت‌ها ۱۵۵
- برابری و نسبت‌ها: آیا باید به شکاف میان فقیر و غنی اهمیت بدهیم؟ ... ۱۶۶
- کالاهای جایگاهی ۱۷۸
- سه موضع که برابری طلبانه به نظر می‌آیند، اما در واقع چنین نیستند. ۱۸۳
۱. فایده‌گرایی (یا هرگونه اصل تجمعی) ۱۸۳
۲. اصول تنزل ارزش واحد نهایی، اولویت محروم‌ترین‌ها و کم را
- بیش کردن ۱۸۶
۳. استحقاق و کفایت ۱۸۷
- برابری از خود دفاع می‌کند ۱۸۹
- نتیجه ۲۰۰
- برای مطالعه بیشتر تر ۲۰۱
۴. باهماد ۲۰۵
- تصحیح بدفهمی‌ها و سوء تعبیرها ۲۱۰
- اعتراض ۱. لیبرال‌ها مردم را خودخواه و خودمحور فرض می‌کنند ... ۲۱۳
- اعتراض ۲. لیبرال‌ها از دولتی کمینه طرفداری می‌کنند ۲۱۵
- اعتراض ۳. لیبرال‌ها به جای وظایف یا مسئولیت‌ها بر حقوق تأکید می‌کنند. ۲۱۷

۲۲۳	اعتراض ۴. لیبرال‌ها معتقدند که ارزش‌ها ذهنی یا نسبی هستند.
۲۲۸	اعتراض ۵. لیبرال‌ها از نحوه‌ای که جامعه افراد را شکل می‌دهد غافلند.
	اعتراض ۶. لیبرال‌ها نمی‌توانند اهمیت روابط باهمادی، ارزش‌های
۲۳۱	مشترک و هویتی مشترک را دریابند.
	اعتراض ۷. لیبرال‌ها به غلط تصور می‌کنند که دولت می‌تواند
۲۳۵	و باید بی‌طرف باشد.
۲۴۳	خلاصه
۲۴۵	مسائل حل نشده.
۲۴۶	۱. لیبرالیسم، بی‌طرفی و چندفرهنگی.
۲۵۳	۲. لیبرالیسم و ملت. دولت.
۲۶۲	نتیجه
۲۶۴	برای مطالعه بیشتر تر
۲۶۷	نتیجه
۲۷۵	نمایه

پیشگفتار

فکر نوشتن این کتاب از آنجا پیدا شد که در جایی خواندم تونی بلر،^۱ نخست‌وزیر بریتانیا، به سِر آیزایا برلین،^۲ کمی پیش از مرگ او در سال ۱۹۹۷، نامه‌ای نوشته است. برلین استاد نظریه اجتماعی و سیاسی در آکسفورد بود و نامه بلر از او در باره تمایز مشهورش میان آزادی مثبت و منفی می‌پرسید. من در آن موقع در سطح لیسانس در باره «مفاهیم محوری» در نظریه سیاسی تدریس می‌کردم و دو درس را به وجوه گوناگون ابهام‌آمیزی و ابهام‌انگیزی تمایز برلین اختصاص داده بودم. کمی بعد، روزنامه‌ای نوشت که بلر از این که در دانشگاه فلسفه سیاسی نخوانده، اظهار تأسف کرده است (رشته او حقوق بوده) سپس، یکی از شاگردان سابق من که در خیابان داویننگ، شماره ۱۰^۳ کار می‌کرد، به من تلفن زد و گفت نخست‌وزیر در این فکر است که «حزب کارگر نو»^۴ چگونه اندیشه‌هایی از سنت لیبرال را به کار گرفته است. آیا می‌توانستم چیزی به آن‌ها پیشنهاد کنم که احتمالاً خواندنش برایشان مفید

1. Tony Blair

۲. Sir Isaiah Berlin: فیلسوف انگلیسی (۱۹۰۹-۱۹۹۷). - م.

۳. Downing street: خیابانی است در مرکز لندن که در ساختمان شماره ۱۰ آن، دفتر رسمی نخست‌وزیر انگلستان واقع شده است. نام این خیابان معمولاً برای اشاره به نخست‌وزیر یا دولت بریتانیا یا کارکنان آن به کار می‌رود. - م.

۴. New Labour: نام غیر رسمی حزب کارگر انگلستان که به خصوص تونی بلر و حامیانش آن را به کار می‌برند تا نشان دهند که حزب کارگر برخی از اندیشه‌های خود را تغییر داده و مدرن شده است. - م.

باشد؟ من چند کتاب دم دستی را پیشنهاد کردم و یک هفته بعد یا بیش تر، از این که به گزارشی رادیویی از یک سخنرانی بلر برخوردارم که ظاهراً تا حدودی به توصیه های تقریباً دلخواهانه من مدیون بود لذت بردم.

این کتاب تلاش می کند، اندکی نظام مندتر، به نخست وزیر بعضی از چیزهایی را بگوید که اگر امروز در فلسفه سیاسی تحصیل می کرد، می دانست. به طور کلی تر، این کتاب برای هر کسی از هر کشوری و با هر نوع پای بندی سیاسی نوشته شده که اندیشه های اخلاقی پنهان در پس پرده سیاست آن قدر برایش اهمیت دارد که مقدمه ای کوتاه مشتمل بر توضیح آسان فهم ژرف اندیشی های فیلسوفان سیاسی را ارزشمند شمارد. سال های اخیر شاهد سیل کتاب هایی بوده که پیشرفت های دانش را برای عموم مردم بیان می کنند. بسیاری تصور می کنند که این امر مرحله کنونی فعالیت های روشنفکری است. آنها احتمالاً درست می گویند. اما در حوزه کار من آن قدر اتفاق های تازه افتاده که توجیه کند، یا شاید حتی لازم آورد، که برای دسترسی عمومی تر خوانندگان به این دستاوردها کوشش هایی صورت گیرد. ضمناً، مطالبی که فیلسوفان سیاسی به آنها می پردازند قطعاً باید موضوع بحث هایی در فرهنگ عمومی باشد، نه این که به نشریات دانشگاهی و کتاب هایی که تنها متخصصان دیگر می توانند بخوانند محدود بماند.

البته پیش از این، یعنی قبل از تخصصی شدن و حرفه ای شدن، این تقسیم بندی وجود نداشت. کتاب در باره آزادی^۱ (۱۸۵۹) جان استوارت میل،^۲ اثری کلاسیک است که برای خوانندگانی عام نگاشته شده. من تصور نمی کنم که هر چیزی که ارزش گفتن دارد باید فهمیدنش آسان باشد، و شکی ندارم که شکل گیری اصطلاحات و زبانی که به شکلی مشخص و متمایز، دانشگاهی است به پیشرفت های فکری منجر شده است. بنابراین، ابتدا با

1. *On Liberty*

2. John Stuart Mill: فیلسوف انگلیسی (۱۸۰۶-۱۸۷۳). م.

آن‌گونه کارهای دشوار، دقیق و پیچیده‌ای که معمولاً مشغله فیلسوفان سیاسی است مخالف نیستم. (و نمی‌توانم قول دهم که هر چیزی که این‌جا می‌گویم مثل آب خوردن ساده خواهد بود. برخی دشواری‌ها و پیچیدگی‌ها اجتناب‌ناپذیرند، صرفاً به این دلیل که موضوعات مورد بحث دشوار و پیچیده‌اند.) اما فکر می‌کنم که آن‌ها - ما - باید بتوانند برخی از اندیشه‌هایی را که می‌تواند مورد علاقه فرد غیرمتخصص باشد بیان کنند، به طرزى که او را قادر سازد با کمی تلاش بیشتر آن‌ها را بفهمد. یا حداقل باید برای این منظور تلاش کنند.

ناشرانم به من اطمینان می‌دهند که بیش‌تر کسانی که این کتاب را می‌خوانند دانشجویان خواهند بود، نه سیاستمداران. اما دانشجویان، خوانندگان معمولی هوشمندی هم هستند. آن‌ها کاملاً در اسرار گفتمان آکادمیک حل نشده‌اند. همچنین از آن‌ها انتظار نمی‌رود که با مسائل در سطحی از پیچیدگی برخورد کنند که این گفتمان در آن به کار می‌آید. بنابراین، نوشتن برای مخاطبان غیرآکادمیک کاملاً با الزامات نوشتن مقدمه‌ای واقعاً مقدماتی برای دانشجویان مطابقت می‌کند. تفاوت اصلی این‌جاست که دانشجویان به احتمال بیش‌تر وقت و انگیزه کافی دارند که در باره این موضوعات بیش از آنچه در این‌جا مجال گفتنش هست مطالعه کنند. ممکن است از آن‌ها انتظار برود که بدانند چه کسی نخستین بار به کدام فکر یا استدلال رسید، یا از من کمی پیش‌تر بروند و عمیق‌تر شوند. برای آن‌ها، در پی هر فصل پیشنهادهایی برای خواندن بیش‌تر آمده است، از جمله منابعی که به مواضع مهم‌تر مورد بحث پرداخته‌اند.

بزرگ‌ترین دین من نسبت به آن فیلسوفان سیاسی است که اندیشه‌های اصلیشان در این‌جا به صورت ساده بیان شده است. امیدوارم که در مورد این

ساده‌سازی اغماض کنند. بیش‌تر فهم من از این اندیشه‌ها از بحث در باره آن‌ها با دانشجویانم حاصل شده است – خواندن مقالاتشان، سعی در فهمیدن این‌که چه می‌گویند و به چالش‌طلبیدن آن (بله، من در ازای این کار حقوق می‌گیرم.) من از همه شما تشکر می‌کنم و به خوبی می‌دانم که چقدر خوش‌شانس هستم.

مارتین اونیل^۱ برای نخستین بار پیشنهاد کرد که درس‌های من به کتابی تبدیل شوند. آنجی جانسون^۲ نوارها را پیاده کرد، کلر چمبرز^۳ در کار تحقیقی و تهیه‌نامه کمک کرد، و لین سورل^۴ به کارهای منشیگری رسید. توصیه‌های ویرایشی خردمندانه سوفی احمد^۵ و آماده‌سازی حرفه‌ای جنت ماث^۶ به طرز مؤثری کتاب را در مراحل پایانی بهبود بخشید. بسیاری از دوستان، همکاران و دانشجویان فعلی، پیشنویسی را مطالعه کردند و پیشنهادهای سازنده‌ای دادند. من از بیل بوث^۷، سلینا چن^۸، شمیل دانش^۹، ناتالی گولد^{۱۰}، سوهیر هازاریسینگ^{۱۱}، مارگارت هولروید^{۱۲}، سونیل کریشنان^{۱۳}، کرسی مک‌نیل^{۱۴}، دیوید میلر^{۱۵}، ناینا پاتل^{۱۶}، مارک فیلب^{۱۷}، و میکا شوارتسمن^{۱۸} تشکر می‌کنم. همچنین، از برخی معرف‌های ناشناس تشکر می‌کنم، اما مخصوصاً از دو نفر که ناشناس نیستند – هری بریگهاوس^{۱۹} و مت ماتراورز^{۲۰} – سپاسگزاری می‌کنم که تلاش‌هایشان از حد انجام وظیفه بسیار فراتر بوده است. اگر هنوز خطایی باقی است، تقصیر آن با من است.

کار کتاب وقتی تمام شد که داشتم از نعمت جایزه دانشیاری پژوهشی

1. Martin O'Neill	2. Angie Johnson	3. Clare Chambers
4. Lin Sorrell	5. Sophie Ahmad	6. Janet Moth
7. Bill Booth	8. Selina Chen	9. Shameel Danish
10. Natalie Gold	11. Sudhir Hazareesingh	
12. Margaret Holroyd	13. Sunil Krishnan	14. Kirsty McNeill
15. David Miller	16. Naina Patel	17. Mark Philp
18. Micah Schwartzman	19. Harry Brighouse	20. Matt Matravers

آکادمی بریتانیا^۱ محظوظ می شدم. چون این جایزه برای انجام دادن کار دیگری به من داده شد، مطمئن نیستم که تشکرم مورد عنایت اعضای آکادمی قرار بگیرد، اما به هر حال این کار را می کنم. کالج نافیلد^۲ سخاوتمندانه یک کمک هزینه تحقیقاتی برای مدتی که کارم را ترک می کردم به من پیشنهاد کرد. از آن ها به خاطر پذیرفتن من و از بالیول^۳ به خاطر این که اجازه رفتن به من داد، تشکر می کنم.

این که پدرم از مقالات من در نشریات اصلاً سر در نمی آورد تصمیم مرا برای نوشتن چیزی که حتی او بتواند بفهمد راسخ کرد. من این کتاب را با محبت بسیار و آرزوی شادکامی به او تقدیم می کنم. دنی^۴ و لیلی^۵ از همین الان به اندازه کافی اهل مجادله هستند. خوشحالم که چند سالی باید بگذرد تا بتوانند این کتاب را بخوانند.

۱. جایزه ای که آکادمی بریتانیا (جامعه مدرسین برجسته دانشگاه های انگلستان که در سال ۱۹۰۱ به منظور تشریح تحقیقات ادبی، تاریخی، اقتصادی و غیره تشکیل شد) به معدودی از مدرسان دانشگاه ها در بریتانیا می دهد که پیش تر تحقیقات برجسته ای به انجام رسانده اند و تحقیقاتی نیمه کاره در دست انجام دارند. این جایزه شامل کمک هزینه ای است برای فراغت از تدریس و سایر مشغله های معمول دانشگاهی به منظور پیشبرد سریع تر تحقیقات که به مؤسسه ای پرداخت می شود که فرد دریافت کننده جایزه در آن مشغول به کار است. - م.

2. Nuffield

3. Balliol

4. Danny

5. Lillie

مقدمه

سیاست مشغله‌گنج‌کننده‌ای است. مشکل می‌توان گفت چه کسی به چه چیزی اعتقاد دارد. گاهی مشکل می‌توان گفت که آیا اصلاً کسی به چیزی اعتقاد دارد یا نه. سیاستمداران، که نگران گروه‌های نمونه^۱ هستند و می‌ترسند مبادا چیزهایی بگویند که بهانه به دست رقبایشان بدهد، همه به میانه‌روی گرایش دارند. مباحثاتی جدی بر سر سیاست‌گذاری‌ها وجود دارد، اما در باره ارزش‌هایی که زیربنای آن‌ها هستند به ندرت بحث می‌شود. وقتی پای اصول به میان می‌آید، باید با زبان‌بازی و توسل ابهام‌آمیز به مفاهیم رضایت‌آور سر کرد. چه کسی با باهماد،^۲ مردم‌سالاری، عدالت یا آزادی مخالف است؟ این امر، امور را طوری جلوه می‌دهد که انگار ارزش‌ها مناقشه‌ناپذیرند. به این ترتیب به نظر می‌رسد که سیاست‌کاری صرفاً فنی^۳ است: اختلاف نظر سیاستمداران بر سر طریقه دستیابی به اهداف مورد توافق

۱. focus groups: منظور گروه‌هایی است که با آمارگیری از نظرهای آن‌ها در باره امور سیاسی مانند انتخابات، برآوردی تقریبی از دیدگاه عمومی جامعه به دست می‌آورند. - م.

۲. community: دشواری‌های ترجمه این واژه بر اهل فن پوشیده نیست. این واژه معمولاً به «اجتماع» ترجمه می‌شود، در مقابل society که به «جامعه» برگردانده می‌شود، اما چنین ترجمه‌ای معمولاً به عدم دقت و دشواری‌هایی خاص منجر می‌گردد. واژه «باهاماد» را نخستین بار مترجم محترم خشایار دیبیمی به عنوان معادل کلمه community به کار برده‌اند و از این انتخاب خود در مقدمه کتاب فلسفه سیاسی (جین همپتن، تهران، طرح نو، ۱۳۸۰) دفاع کرده‌اند. ما نیز در کتاب حاضر این معادل را به کار برده‌ایم. - م.

است، و رأی دهندگان سعی می‌کنند تشخیص دهند کدام یک از سیاستمداران در این باره درست می‌گوید.

اما واقعیت چیز دیگری است. در پشت این ظاهر، و در پس ابهام این آرمان‌های بزرگ، اختلاف‌های حساس و سرنوشت‌سازی پنهان شده‌اند. سیاستمدارانی با این دیدگاه مشترک که آزادی مهم است یا باهماد اهمیت دارد، ممکن است در باره این‌که این آرمان‌ها متضمن چه چیزهایی هستند نظرهای بسیار متفاوتی داشته باشند. حتی وقتی توافق دارند که معنای ارزش‌ها چیست، ممکن است برای آن‌ها درجات مختلفی از اهمیت قائل باشند. این اختلافات به درون سیاست‌گذاری‌ها راه می‌یابد. این‌که ما در مورد نرخ‌های مالیاتی، تأمین اجتماعی، آموزش و پرورش، سقط جنین، هرزه‌نگاری، مواد مخدر و همهٔ امور دیگر چه باید بکنیم، تا اندازه‌ای بستگی به این دارد که در بارهٔ ارزش‌ها چگونه و چه فکر می‌کنیم. در مورد بعضی سیاستمداران ممکن است به طور شفاف مشخص باشد که کدام تفسیرها از کدام آرمان‌ها، اولویت‌های آن‌ها را در سیاست‌گذاری هدایت می‌کند و هر یک از آن آرمان‌ها نسبت به بقیه در چه درجه‌ای از اهمیت قرار دارد. در مورد بسیاری نیز چنین نیست. حتی وقتی این‌گونه است، این امر لزوماً به مایی که کارمان انتخاب میان آن‌هاست کمکی نمی‌کند. برای این کار نیازمند آنیم که اصول خودمان بر ایمان شفاف باشند. ما نیاز داریم که از تفسیرهای مختلف این آرمان‌ها آگاه باشیم. نیاز داریم بدانیم که کجا احکامی که بر مبنای این اصول هستند با هم تضاد دارند؛ و وقتی که تضاد دارند، نیاز داریم تعیین کنیم که کدام یک از آن‌ها درست‌اند. ما به فلسفهٔ سیاسی احتیاج داریم.

شفافیت و وضوح امروزه بیش از هر زمان دیگری اهمیت یافته است. البته مسلماً همیشه بهتر این بوده که اندیشهٔ خود را با دقت شکل دهید، تا این‌که با کلی‌گویی‌های مبهم خود را راضی کنید. اما امروزه کلی‌گویی‌های مبهم نسبت به گذشته راهنماهای بسیار بدتری هستند. قبلاً برای آسان کردن مفرط کار،

دیدگاه‌های سیاسی را به صورت بسته‌های مجزای حاضر و آماده عرضه می‌کردند. اگر شما چپی، راستی یا جایی در میانه بودید، می‌دانستید که در باره گستره وسیعی از موضوعات چه نظری دارید و نیز می‌دانستید که مخالفتان چه نظرهایی دارند. این امر زندگی را خیلی آسان‌تر می‌کرد. این وضعیت برای سیاستمداران آسان‌تر بود، چون آن‌ها ناچار نبودند کورمال کورمال برای تعیین موضع دقیق خود در مورد سؤالاتی دشوار تلاش کنند - از آن نوع سؤالاتی که ملاحظات مختلف، پاسخ آن‌ها را به جهات مختلف سوق می‌دهند. آن‌ها فقط به بسته نظرگاه‌هایشان ارجاع می‌دادند، که معمولاً پاسخی حاضر و آماده داشت. این وضعیت برای رأی‌دهندگان آسان‌تر بود، چون ما می‌دانستیم که سیاستمداران بر کدام بسته نظرگاه‌ها صحه می‌گذارند و می‌توانستیم با توجه به این که نظرم‌ان در باره آن بسته چیست، آن‌ها را مورد قضاوت قرار دهیم، بی آن‌که گرفتار جزئیات درهم برهم شویم (نظر ما در باره آن بسته اغلب به تعلق ما به یک حزب خاص بستگی داشت - که معمولاً همانی بود که از والدین خود به ارث برده بودیم - پس، به هر حال کسی این همه فکر نمی‌کرد).

امروزه ما نسبت به این بسته‌های حاضر و آماده بدبین هستیم. سیاستمداران مشتاقند که راست‌کیشی‌ها و احکام جزمی قدیمی را ترک بگویند، فراتر از چپ و راست حرکت کنند و رویکردهای انعطافی - انطباقی^۱ اتخاذ کنند. آن‌ها مجبورند رویکردشان را در ضمن پیش رفتن جفت و جور کنند. آن‌ها حاضرند هر چه را عملی است مورد توجه قرار دهند و فکرهای خوب را از طرف مقابل وام بگیرند. چپ‌های میانه، در پی یک «راه سوم» هستند. راست به «محافظه‌کاری شفقت‌آمیز» می‌پردازد؛ این امر اتهام فرصت‌طلبی و فقدان هرگونه اصول راهنمای شفاف را به میان می‌آورد.

سیاستمداران پاسخ می دهند که آن‌ها به اصول خود پشت پا نزده‌اند، بلکه مشغول تطبیق ارزش‌های سنتی حزب خود با زمینه تازه‌ای هستند، تا با این کار رأی‌دهنده‌ای را نیز که کم‌تر از گذشته با آن ارزش‌ها همدلی دارد حفظ کنند. در این میان، احزاب هم در سخنان و هم در سیاست‌گذاری‌ها به سوی هم می‌گیرند، و این امر باعث می‌شود که سر درآوردن از این‌ها از چه چیزی حمایت می‌کنند برای رأی‌دهندگان سخت‌تر شود. فلسفه سیاسی ابزارهایی را فراهم می‌سازد که سیاستمداران، و بقیه ما، به آن‌ها احتیاج دارند و داریم تا دریابند و دریابیم که نظر آن‌ها - و ما - در باره ارزش‌ها و اصولی که در عبور از میان این پیچیدگی‌ها می‌توانند راهنمای ما باشند حقیقتاً چیست.

این کتاب به خواننده نمی‌گوید که چه افکاری داشته باشد. هدفش شفاف ساختن و توضیح دادن است، نه اقامه برهان. این کتاب سعی می‌کند بعضی از استدلال‌های مهم‌تر فیلسوفان سیاسی را ارائه کند، به طریقی که خواننده را در فهم بهتر موضوعات مورد بحث یاری دهد و کمک کند تا او خود نظرش را در باره آن‌ها معین سازد. درست است که کسب درکی واضح‌تر از آنچه موضعی معین در بر دارد ممکن است جذابیت یا موجه بودن آن موضع را نسبت به وقتی که امور وضوح کم‌تری داشتند کاهش دهد. درست است که من نسبت به صورت‌بندی بعضی استدلال‌ها، عمدتاً وقتی موضوع واقعی مورد بحث را پنهان می‌کنند، موضعی انتقادی دارم. (بخش چهارم بر پاره‌ای توسل‌ها به «باهماد» بسیار سخت می‌گیرد.) اما تلاش من بر این نیست که خواننده را به اختیار کردن دیدگاه سیاسی خاصی ترغیب کنم. وقتی در بحث‌های سیاسی یا در مقالات شاگردانم موضوعاتی انتزاعی مانند عدالت اجتماعی، آزادی، برابری یا باهماد به میان می‌آید، واکنش معمول من این نیست که «من با این فرد مخالفم. آیا می‌توانم او را ترغیب کنم که نظرش را

تغییر دهد؟» بلکه بیش‌تر چنین است که «این فرد دچار ابهام است. آیا می‌توانم به او کمک کنم که متوجه برخی تمایزها شود که به کمک آن‌ها بداند واقعاً چه فکر می‌کند و چرا؟» من وانمود نمی‌کنم که دیدگاه‌های خود من بی‌ربطند، یا این که خواننده دقیق نمی‌تواند آن‌ها را دریابد. گذاشتن نوعی تمایز یا واضح کردن معنای دقیق یک حکم، معمولاً نخستین گام در جهت برملا ساختن آن نوع ساده‌سازی‌ها و ابهامات است که موجب می‌شوند افراد چیزها را اشتباه بفهمند. («حالا که فهمیده‌ای واقعاً چه می‌گویی، دیگر نمی‌توانی همچنان به آن اعتقاد داشته باشی، مگر نه؟») اما اگر کسی بعد از خواندن این کتاب کماکان همه دیدگاه‌های سیاسی قبلی خود را حفظ کند، این موضوع واقعاً باعث ناراحتی من نمی‌شود، اگر چه آن دیدگاه‌ها اشتباه باشند. موضوع مهم این است که او باید بهتر بداند که چرا به آن‌ها اعتقاد دارد، و نیز دلایل احتمالی دیگران برای رد آن‌ها را مورد توجه قرار داده باشد.

قسمت‌هایی از این کتاب «تحلیل مفهومی»^۱ است. نگران نباشید. این فقط اسم پرطمطراقی است برای این کار مشخصاً مهم که سر درآوریم وقتی افراد چیزی می‌گویند، منظورشان چیست. (در یک مهمانی رسمی در نیویورک وقتی از کسی پرسیدند که فیلسوف‌ها واقعاً چکار می‌کنند، گفت: «چندتا مفهوم را واضح می‌کنید. چندتا تمایز می‌گذارید. یک جور اصرار معاش است.») اما این فقط نخستین قدم است. فیلسوفان - یا حداقل آن قبیل فیلسوفانی که مد نظر من هستند - می‌خواهند معنی گزاره‌ها را بدانند تا صدق یا کذب آن‌ها را معین کنند. ما صدق آن‌ها را عمدتاً به این صورت تعیین می‌کنیم که با دقت زیاد همه دلایلی را که ممکن است برای صادق شمردن آن‌ها وجود داشته باشد، مد نظر قرار می‌دهیم (از جمله این که آیا از گزاره‌هایی دیگر که برای صادق شمردنشان دلایل کافی وجود دارد می‌توان

آن‌ها را منطقاً استنتاج کرد) و نیز همه دلایل ممکن برای رد آن‌ها را در نظر می‌گیریم. در تأیید نتیجه‌گیری‌هایی خاص استدلال می‌کنیم، و همزمان سعی می‌کنیم توضیح دهیم که مخالفانمان کجا اشتباه کرده‌اند. پس اگر چه این کتاب استدلال نمی‌کند که یک دیدگاه درست است و بقیه اشتباهند، علت این امر فقط آن است که این، یک کتاب راهنمای مبتدیان است. من به واقعیت اهمیت می‌دهم و مطمئنم که خواننده هم در مورد این که کدام یک از استدلال‌های مختلف به آن نزدیک‌تر می‌شوند قضاوت خود را خواهد کرد.

این امر مرا از نوع دیگری از فیلسوفان متمایز می‌کند، یعنی فیلسوفان پسامدرن که علاقه من به صدق [گزاره‌ها] و خرد را شدیداً از مد افتاده می‌دانند. پسامدرنیسم در شکل‌ها و لباس‌های (گمراه‌کننده) متنوعی ظاهر می‌شود، اما وقتی در سیاست به کار گرفته شود، متضمن شک در ایده وجود چیزی به اسم صدق است و نیز متضمن بی‌اعتمادی به خرد به عنوان قوه‌ای است که، بر خلاف تصور، خود «برساخته‌ای اجتماعی»^۱ است، نه آن که شالوده‌ای واقعاً مستقل یا عینی برای ارزیابی و نقد جامعه باشد. از آن‌جا که بعضی از پسامدرن‌ها در باره ایده صدق در علوم می‌مانند فیزیک و زیست‌شناسی تردید دارند، اصلاً حیرت‌انگیز نیست که در مورد این رأی که می‌توان این مقوله را بر ادعاهای علم سیاست اطلاق کرد محتاط هستند. من در دفاع از رویکرد خودم چیزی بهتر از بقیه همین کتاب سراغ ندارم. بنابراین، قضاوت را به عهده خواننده می‌گذارم که آیا چنین کاری که ما فیلسوفان «تحلیلی» انجام می‌دهیم واقعاً ارزش انجام دادن دارد یا نه.

این کتاب، راهنمای تاریخ فلسفه سیاسی نیست. آن تاریخ، جذاب و مهم است، اما - از دید من - آن چیزی نیست که اهمیت دارد. من چیزهایی در باره افلاطون، ارسطو، هابز، لاک، روسو، کانت، توکویل،^۲ میل، مارکس و

1. socially construct

۲. Alexis de Tocqueville: نویسنده و دولتمرد فرانسوی (۱۸۰۵-۱۸۵۹). - م.

بقیه اعضای این دار و دسته می دانم. گهگاه اشاره‌ای به آن‌ها خواهم کرد (همراه با ذکر تاریخ). اما وقتی نوشته‌های این اندیشمندان بزرگ را می‌خوانم یا درس می‌دهم، چیزی که جذبم می‌کند این نیست که در چه زمینه تاریخی این آثار را نوشتند، یا این که چطور اندیشه‌های آن‌ها در طول حیاتشان نشو و نما پیدا کرد، یا هر چیز «تاریخی» دیگر. من می‌خواهم بدانم که آن‌ها چه اعتقادی داشتند، استدلال‌هایشان چگونه بود، و این که آیا اعتقادشان درست و استدلال‌هایشان محکم است؟ البته برای سر درآوردن از معتقدات آن‌ها - این که وقتی چیزی می‌نوشتند، منظورشان دقیقاً چه بود - ممکن است در باره شرایط فکری و دیگر شرایطی که در آن می‌نوشتند به دانش وسیعی احتیاج باشد. مسلماً ردیابی و توضیح تغییرات ایده‌های آن‌ها، یا ناسازگاری‌های آشکار میان نوشته‌های مختلفشان، می‌تواند به ما کمک کند که دیدگاه‌های آن‌ها را دقیق‌تر ارائه کنیم. آن دسته از مورخان اندیشه سیاسی که تحقیقات دانش‌پژوهانه دقیق و حساسیت تفسیریشان فهمی واضح‌تر از معتقدات این اندیشمندان بزرگ برای ما به ارمغان آورده است مورد احترام عمیق من هستند. اما، از دید من، این‌ها همه تمهیداتی هستند برای این که به کار تحلیل و ارزیابی پردازیم، و تعیین کنیم که آیا آن‌ها درست می‌اندیشیدند یا نه. یقیناً من اعتقاد ندارم که جماعت بزرگان تاریخ، انحصار خردمندی را در دست دارند. همان‌طور که دانشمندانی که امروزه به کار مشغولند، نسبت به بزرگ‌ترین و درخشان‌ترین دانشمندان گذشته - گالیله، نیوتن یا داروین - اعتقادات صحیح بسیار بیش‌تری در باره جهان دارند، که در عین حال دقیق‌تر هم هستند، به همین ترتیب حتی فیلسوفان سیاسی معمولی ممکن است از نبوغ کسی مثل هابز یا روسو نفع برده باشند، بی‌آن که احتیاج داشته باشند زندگی‌شان را در مطالعات تخصصی تاریخی صرف کنند، و بی‌آن که در باره آنچه این اندیشمندان استثنایی برای گفتن داشتند آن قدرها بدانند.

فلسفه سیاسی فلسفه‌ای در خصوص یک موضوع خاص است، یعنی

سیاست. هر تعریف «امر سیاسی» مناقشه‌انگیز است. اگر امر خصوصی، سیاسی باشد، چنان که شعارهای فمینیستی چنین ادعایی دارند، در این صورت، نهادهایی چون خانواده، و سایر روابط شخصی، بعدی سیاسی دارند. شاید سیاست هر جا که قدرت وجود داشته باشد، رخ می‌دهد. سخن در دفاع از چنین دیدگاهی فراوان است. به هر حال، برای وصول به اهداف این راهنمای مقدماتی، من کماکان از همان موضع سنتی‌تر استفاده خواهم کرد که «امر سیاسی» را اختصاصاً مرتبط با حکومت تلقی می‌کند. سؤال فلسفه سیاسی این است که حکومت چگونه باید عمل کند، کدام اصول اخلاقی باید بر شیوه رفتار آن با شهروندانش حکمفرما باشد، و باید در پی ایجاد چه نوع نظم سیاسی باشد. همان‌طور که این «باید»ها نشان می‌دهند، فلسفه سیاسی شاخه‌ای از فلسفه اخلاق است که به موجه‌سازی، و به این‌که حکومت چه باید (و چه نباید) بکند، علاقه‌مند است. حکومت یا دولت، طبق نظر فیلسوفان سیاسی، چیزی جدا از کسانی که قوانینش در مورد آن‌ها اعمال می‌شود، یا زعيم آن‌ها، نیست - یا نباید باشد. بلکه حکومت کارگزار جمعی شهروندانی است که قوانین آن را تعیین می‌کنند. پس این سؤال که حکومت یا دولت چگونه باید با شهروندان خود رفتار کند معادل است با این‌که ما به عنوان شهروندان چگونه باید با یکدیگر رفتار کنیم. حکومت ابزاری برای اعمال قهر و اجبار است. وسایل مختلفی در دست دارد - پلیس، دادگاه‌ها، زندان‌ها - تا مردم را به کاری که می‌خواهد وادار سازد، چه خوششان بیاید چه نیاید؛ چه تصمیم‌هایش مورد تأییدشان باشد چه نباشد. پس فلسفه سیاسی زیرمجموعه‌ای بسیار خاص از فلسفه اخلاق است که در آن سود و زیان به شدت زیاد است. موضوع آن، فقط کارهایی نیست که افراد باید انجام بدهند، بلکه کارهایی است که افراد اخلاقاً مجازند، و گاهی اخلاقاً مسئولند، که یکدیگر را به انجام دادن آن‌ها وادار سازند.

از گستره مفاهیمی که فلسفه سیاسی بدان‌ها می‌پردازد این کتاب با چهار

مفهوم سروکار دارد: عدالت اجتماعی، آزادی، برابری و باهماد. من کارم را به چهار مفهوم محدود کرده‌ام تا کتاب کوتاه و قابل خواندن از آب درآید. این چهار مفهوم را تا حدی به این دلیل انتخاب کرده‌ام که گروه منطقی‌منسجمی را تشکیل می‌دهند، و تا حدی هم به این دلیل که این‌ها همان‌هایی هستند که در مباحثات سیاسی واقعی بیش از هر مفهوم دیگری تکرار می‌شوند. این بدان معنی است که این مفاهیم برای کسانی که برای عبور از سردرگمی‌های سیاست معاصر طالب راهنمایی هستند بیش از هر مفهوم دیگر مناسب است، و این انتخاب بختِ مرا برای بیان استدلال‌های فلسفی به شکلی قابل فهم افزایش می‌دهد. بهای این کار آن بوده است که برخی از مفاهیم بسیار مهم ناگفته مانده‌اند. دو تا از آن‌ها مفاهیم اقتدار^۱ و وظیفه^۲ هستند که با هم ارتباط تنگاتنگی دارند. چه چیزی (اگر اصولاً چنین چیزی باشد) به حکومت اقتدار آن را می‌بخشد که افراد را به اجرای دستورهای خود وادار سازد؟ در چه شرایطی (اگر اصولاً چنین شرایطی باشد) شهروندان وظیفه دارند که از دستورهایش تبعیت کنند؟ مفهوم سوم، مردم‌سالاری است. چرا حکومت باید مردم‌سالارانه باشد، و مردم‌سالاری آن از چه نوع باید باشد؟ خواننده‌ای که خواهان اندیشیدن در این موضوعات است به منابع بیشتری که پایین‌تر معرفی شده‌اند، ارجاع داده شده است.

یک اخطار نهایی. این واقعیت که مخاطبان این کتاب علاوه بر دانشجویان، سیاستمداران نیز هستند بدان معنی نیست که این کتاب کاربردی یا معطوف به سیاست‌گذاری است. این امر برخی را دلزده می‌کند، چون شاید این سوءظن را تأیید کند که فلسفه - حتی فلسفه سیاسی - یاوه‌سرایی و تن‌پزوری است (اتهام «استمنای فکری» که به حرفهٔ منتخب من زده می‌شود). در موارد معدودی که من در سمینارهای هستهٔ مشاوران^۳ بوده‌ام، که فیلسوفان سیاسی

1. authority

2. obligation

3. think-tank

را با سیاستمداران گرد هم می‌آورد، همواره این احساس دزدگی کاملاً مشهود بوده است. از دید بسیاری از سیاستمداران، سمینار (و احتمالاً کتاب) فقط وقتی مفید است که حاصل آن سیاست‌گذاری، یا حداقل شعاری باشد، و چه بهتر که شعاری باشد که شرکت‌کنندگان گروه‌های نمونه و رأی‌دهندگان به خوبی از آن استقبال کنند. این امر یک مشکل و گاهی دو مشکل دارد. نخست این‌که فیلسوفان به راحتی با این نظر کنار نمی‌آیند که باید حاصل اندیشه‌های خود را به قامت چیزهایی بدوزند که افراد دیگر حاضرند به آن‌ها رأی بدهند. بنابراین، حتی در جاهایی که استدلال‌های مبتنی بر اصول صحیح، استلزامات روشنی برای سیاست‌گذاری به دست می‌دهند، کاملاً ممکن است که این سیاست‌گذاری الزام‌شده یک فاجعه انتخاباتی باشد و به همین دلیل، فایده‌اندکی برای سیاستمداران داشته باشد. اما ممکن است مشکل دیگری وجود داشته باشد که بسیار جدی‌تر است. امکان دارد واقعاً مبهم باشد که حتی اصول واضح، دال بر چه سیاست‌گذاری‌هایی هستند. ممکن است نتیجه‌گیری در این باره که در محیطی خاص چه باید بکنیم منوط به آگاهی از مجموعه وسیعی از واقعیات در خصوص جهانی باشد که چه بسا فیلسوفان در باره‌اش اطلاعات اندکی دارند یا به کلی از آن بی‌خبرند. مثال ساده‌ای را از بخش اول در نظر بگیرید. فرض کنید کسی یا مؤثرترین فیلسوف سیاسی زمان ما، جان راولز^۱ آمریکایی، موافق باشد که نابرابری‌ها در توزیع درآمد و ثروت فقط وقتی توجیه‌پذیرند که در طول زمان، به بیشینه ساختن درآمد و ثروت متعلق به نابرخوردارترین افراد جامعه یاری رسانند. چنان‌که راولز خود اذعان دارد، باز جای این سؤال بسیار مناسب هست که چه نوع و چه حد از نابرابری‌ها واقعاً با این اصل توجیه‌پذیر است؛ این اصل مستلزم چه نرخ‌های مالیاتی یا چه نوع دولت رفاهی^۲ است، و از این قبیل مسائل. راولز

1. John Rawls

2. welfare state

حتی می‌پذیرد که اصول پیشنهادی او سوسیالیستی یا سرمایه‌داری بودن سازماندهی اقتصاد را تعیین نمی‌کنند.

اشتباه برداشت نکنید. برخی استدلال‌های فلسفی سیاست‌گذاری‌های آشکار خاصی را توصیه می‌کنند و بعضی از فیلسوفان برای ترغیب سیاستمداران به قبول این توصیه‌ها سخت تلاش می‌کنند. بعضی از آن‌ها برای ترغیب دولت‌ها به دور جهان سفر می‌کنند. بعضی، محدودیت‌هایی را که برای قابل اجرا بودن افکار باید رعایت شوند جدی می‌گیرند، برای مثال محدودیت‌های ناشی از بی‌میلی رأی‌دهندگان به افزایش مالیات‌ها، و به تدبیر راه‌حل‌هایی می‌پردازند که اگر چه به وضوح راه‌حل‌هایی در مرتبه دومند، وضعیت موجود را بهبود می‌بخشند. احکام سنجیده‌ما در باره اصول انتزاعی معمولاً برایمان این امکان را فراهم می‌کنند که سیاست‌گذاری‌ای را اخلاقاً نپذیرفتنی بدانیم و به این عنوان آن را رد کنیم، حتی وقتی که واضح نیست که سیاست‌گذاری ایدئال چه ممکن است باشد. از این طریق و از طرق دیگر، فلسفه سیاسی استلزام‌های عملی دارد. به هر حال، کسانی که به امید راهنمایی در مورد سیاست‌گذاری‌ها هستند، مانند کسانی که می‌خواهند به آن‌ها گفته شود که چه نظری داشته باشند، و کسانی که به تاریخ اندیشه سیاسی علاقه‌مندند، و نیز شالوده‌شکنان^۱ صدق و خرد، این کتاب را مایوس‌کننده خواهند یافت، و احتمالاً بهترین کار این است که در همین جا خواندن را متوقف کنند. این کتاب برای کسانی است که می‌خواهند در باره اندیشه‌های اخلاقی‌ای که به استدلال‌های سیاسی ساختار می‌بخشند شخصاً بیندیشند. مفاهیمی که مورد بحث قرار می‌گیرند پرده‌پس‌زمینه‌ای را شکل می‌دهند که در جلوی آن مباحثات روزانه سیاسی صورت می‌گیرند. سیاستمداران، آگاهانه یا ناآگاهانه، و با درجات متفاوتی از وضوح و کنترل،

مواضع خود - از جمله مواضعشان نسبت به سیاست‌گذاری‌های خاص - را با عباراتی در ذهن می‌پرورند و هدایت می‌کنند که متضمن تفسیرهای خاصی از این مفاهیم است. هدف این کتاب آن است که به سیاستمداران، و نیز به آن دسته از ما که بین آن‌ها قضاوت می‌کنیم، کمک کند تا ما و آن‌ها نسبت به این اندیشه‌های پس‌زمینه‌ای بیش‌تر هشیار باشیم، و بهتر بتوانیم تفسیرها و استدلال‌هایی را که با استفاده از آن‌ها شکل گرفته‌اند ارزیابی کنیم.

برای مطالعه بیش‌تر

پنج مقدمه بر فلسفه سیاسی از مقدمه‌های فراوان دیگر، برجسته‌تر هستند. یکی کتاب ذیل است:

Jonathan Wolff, *An Introduction to Political Philosophy* (Oxford University Press, 1996)

این کتاب هم حیطه‌های وسیعی از فلسفه سیاسی را در بر دارد (از جمله مردم‌سالاری و اقتدار) و هم به خواننده کمک می‌کند که نظری اجمالی بر نام‌های بزرگ در تاریخ اندیشه سیاسی بیندازد (ارسطو، افلاطون، هابز، لاک، روسو، میل، مارکس). و همه این‌ها به نحوی حقیقتاً مقدماتی و آسان‌فهم انجام می‌گیرد. دیگری کتاب ذیل است:

Will Kymlicka, *Contemporary Political Philosophy: An Introduction* (Oxford University Press, 1990)

این کتاب واقعاً مقدمه‌ای که ادعا می‌کند نیست، اما راهنمایی بسیار سودمند در مورد مباحثات معاصر است، و هم برای دانشجویان پیشرفته کارشناسی و هم برای خوانندگان عادی مصمم‌تر، مفید است.

Gerald Gaus, *Political Concepts and Political Theories* (Westview, 2000)

این کتاب دشوارتر است، اما بحث‌هایی روشن و دقیق در باره گستره وسیعی از مطالب مشکل در بر دارد، از جمله در باره روش‌های سیاسی - فلسفی.

Robert Goodin & Philip Pettit (eds.), *Blackwell Companion to Contemporary Political Philosophy* (Blackwell, 1993).

این کتاب مجموعه‌ای است از مقالاتی به قلم شماری از نویسندگان در باره حدود سی موضوع محوری، که به نوشته‌های مرتبط با هر موضوع نظری اجمالی می‌اندازد

و در باره هر کدام یک کتاب‌شناسی می‌آورد. اغلب نویسندگان متخصصانی دارای اعتبار جهانی هستند، و مطالب مختصر خود را به نحوی قابل ستایش برای هدایت خواننده تازه‌کار در حیطه‌های تخصصی خود، بیان می‌کنند.

Steven Luckes, *The Curious Enlightenment of Professor Caritat* (Verso, 1995)

این کتاب اثر داستانی است که به نحوی لذت‌بخش بعضی از ایده‌های بزرگ را از طریق یک داستان ارائه می‌کند، داستانی که قهرمان خود را به کشورهایایی چون «آزادستان»^۱ و «باهمادستان»^۲ می‌برد.